

sempre *ss* sorda —més exactament ç: l'antiga africana o interdental—, però sempre sorda. Això sol ja ens permet descartar un ètmon, que materialment tenia aires atractius: *manâšb*, plural de *mansib* 'col·locació o lloc, funció, rang, dignitat', i de *mânšaba* «banco vel sedile» (*RMa.*, 206.3f.); que ocasionalment sembla haver arribat a especialitzar-se en el sentit d'indrets on es posen vora un riu els pescadors (cf. l'art. *Nonasp*).

Resta, però, la possibilitat d'una etimologia amb *zai* àrab, que alhora s'empernaria amb la grafia medieval amb *-z-* o *-tz-* catalana... Ni així no es presenta gaire fàcil, perquè no hi ha en àrab arrels *nyz* ni 'nz ni 'nz; és forçós, doncs, ja que cal partir de l'àrab, admetre un tractament fonètic un poc extraordinari o obscur —mal sigui fosc de mediocre penombra. Car llavors albirem tres candidats.

1) *Manâzil*, que és el plural vulgar de *manzila* «dignité, posté élevé» (*Dozy Suppl.* II, 662b) i de *manzal* 'hostal' (cf. infra el llarg article *Massal*). Ara bé, aquest plural —amb imela extrema— és *menízel* en *PAlc.* que tradueix (en singular) «posada donde alvergamos» (353b19) Imaginariem que els repobladors catalans, veient que això designava un conjunt de cases, potser ja conegudes com a hostal o llocs d'estatge, pogueren convertir l'àr. *manízel* «hostals» en *Manises*, donant-li el signe *-s* del plural català, i menyspreant la *-l* com si fos alguna terminació morfològica d'aquella llengua àrabiga que no curaven d'aprendre.

2) *Manâzib* plural de *mânzab* o el seu nom d'unitat *mânzaba* que significa 'lloc agradable' en general, cf. *nazîb* «amenus in loco» (*RMa.* 240), *nazâhiq nazzabî* «spaciari» (ib. 58b); segons Beaussier, Helot, Cherbonneau i Delaporte (fonts algerianes modernes), «apartement sur une terrasse, belvédère»; «turris alta» en el marroquí Dombay (fi S. XVIII), i ja es troba en aquest sentit en Almakkarî i en Abulfeda. Ara bé, com a plural d'aquest mot consta *manâzib* en Dozy (II, 663b); en el marroquí Lerchundi: «miranda»: traduït 'mirador'; i en l'algerià Beaussier: «apartement, chambre sur la terrasse, belvédère, donjon».

És també una suposició acceptable: si aquest plural, amb imela, sonés *manízeb*, quant al significat això convé a la situació de Manises: «cimentada en un altozano del terreno» (*GCRV*, Vâl., p. 909). Cert que el qualificatiu de 'bellesguard' és sempre relatiu en toponímia (o si es vol un poc subjectiu) i sovint s'ha aplicat a llocs ben poc elevats: el *Bellvis* d'Urgell, el *Bellver* de Sió en terra força baixa, el *Bellver* pirinenc no és pas en els llocs més elevats de Cerdanya. Tanmateix certa elevació ajuda a la bella vista; i Manises està a 497 alt., sobre el mar mentre que els pobles veïns, Paterna i Quart, són a 40 (*IGC*).

3) *Manâzi* plural (*RMa.*), de *manza* «modus» (*RMa* 480, 197), que Dozy concreta com «manière

d'agir», «manière d'être», i Almakkarî li dóna el sentit de «endroit vers lequel on se rend pour se divertir, lieu de plaisance» (*Dozy* II, 658b, 659a). Especialitzacions fàcils en semàntica, p.ex. el rus *nray*, pròpiament 'maneres, caràcters', també s'usa en el sentit de 'inclinacions d'una persona'; o altrament, en l'ús de *manera*, tan idiomàtic del valencià viu, en frases com «segons *manera*... de *manera* que...», que oïm a cada pas en lloc de 'segons sembla'.

Aquestes tres vies etimològiques, totes tres a base de l'àrab, són ben paral·leles, i totes tres sostenibles; si bé totes amb un mateix entrebanc: la *â* tancada per la imela; contra la imela, en principi, no hi ha res a dir, només que en l'àrab vulgar general, incloent-hi el de València, sols canviava la *a* en *é*, però no fins al grau *î*, que és al que l'àrab granadí havia arribat.

Ja va observar, però, Julià Ribera en la seva recensió (*Disert. y Opúsc.*) de la *Doctrina Cristiana en aràbig* de l'Arquebisbe Ayala, segons la pron. dels moriscos valencians, que en el dialecte «balensí» la imela, si bé restava generalment en el grau *é*, però en alguns casos menys nombrosos atenyia també al grau *î*, (el propi de l'àrab de Granada), quan hi ajudava un veïnatge palatal (de consonant etc.).

I en particular una vocal *i* adjacent. Jo en un estudi més complet que n'he fet, ho he ampliat, i després ho he trobat confirmat en una dotzena de següents etimologies de NLL valencians i del nostre Migjorn en general: concretament és un cas de metafoïnia causada per una *i* subseqüent. Havent-hi tal *i* en els plurals proposats, el darrer obstacle fonètic queda, doncs, remogut. Sobretot si tenim seguretat que següés una verdadera *i* tancada.

Dins el trilema (1), (2), (3), la via (2) està molt ben documentada. I encara que (1) també ho està prou bé, però des del punt de vista topo-semàntic i lexical la (2) és la més fundada. A això se suma un matís fonètic: davant un 'ain la *i* havia de sonar molt oberta, no menys que *e*, mentre que el *h*, aspiració levíssima, sonora, tenia el mínim de força apertiva. Aquí verament *manâzib* amb la *â* seguida d'una *i* enterament tancada, és on és més segur que es pronunciés *manízib*.

I és a això que els repobladors catalans introduïren la *-s* del plural. Majorment ajudant-hi la pron. morisca, que com la dels andalusos, articulava la *-s* final o implosiva com una espècie de *b* sonora («olé con lah níñah guápah!»), i així els nostres podien creure que aquella *-b* era una *-s* mal pronunciada.

En conclusió queda demostrada l'etimologia àr. *manízib* amb el significat de 'terradets o torretes de bella vista'.

Suplementant un poc la història, ultra les notícies